

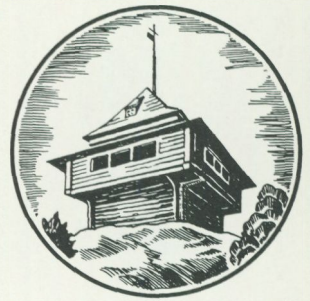
Fataburen 1979

Fataburen

1979

Fataburen

1979

Nordiska museets och Skansens årsbok

Redaktör: Gunnar Ternhag, Dalarnas museum
Translation: Nils Stedt

Omslag: Träskulptur föreställande landsmålaren Jödde i Göljaryd (K P Rosén), skuren av järnvägsmannen G. Englund, Falun. Skulpturen står i Skansens årskortsexpedition. Foto Birgit Brånvall, Nordiska museet.

© 1979 Nordiska museet och respektive artikelförfattare
Tryckt hos Bohuslänningen AB, Uddevalla 1979

ISBN 91 7108 175 5

Karl Lärkas spelmansporträtt

Gunnar Ternhag

"Lärka Karl Jordbr. Östnor 4550 Pa Mora", dessa är de knappa upplysningar telefonkatalogen ger den som söker efter hembygdsvårdaren och fotografen Karl Lärka. Televerkets förkrympta informationer om abonnenten lyckas dölja en mångsysslande personlighet av ovanligt format, men ger ändå vissa ledtrådar.

Postadressen överstämmer den här gången med sockennamnet – fortfarande det som räknas av många i denna del av Dalarna. Karl Lärka är morabo, men inte ursprunglig sådan. Hans vagga stod 1892 i byn Gruddbo på Sollerön. Bakom "Östnor 4550" återfinns Rombo-gården i Östnor, Karl Lärkas svärgård och en sevärdhet i sig med bl.a. en helt bevarad dalmålningssinteriör. Dit flyttade Lärka i samband med giftermålet med sin Svea.

"Jordbr." är ingen oriktig beskrivning av hans yrkesverksamhet. Karl Lärka har brukat jorden, både i Gruddbo och i Östnor, och som få i sin hemtrakt förstått bondelivets rottrådar och värden. Just den förståelsen har varit grunden till hans långa hembygdsvårdande gärning, vari fotograferandet utgjort en del. Hans ständiga kamp för hembygdens innehåll har tidvis lett honom in på andra banor, förutom fotografens även föreläsarens och folkbildarens.

Som helt ung fick han på nära håll möta den landsflyktige finländaren Uno Stadius. Denne bodde en tid i Lärka-gården, varifrån han organiserade landets första vandrande folkhögskola. Karl Lärka fick trots sin ungdom ansluta sig till kursen och mottog livsavgörande impulser. Han fick härigenom växa upp i en traditionsfylld miljö till ackompanjemang av ungdomsmötenas och folkbildningens ystra signaler.

Karl Lärka berättar själv:

Fram till militärtjänstgöringen arbetade jag hemma på gården. Far gick bort tidigt och det blev ett hårt arbete att klara det hela. När jag så reste till militärtjänstgöringen tog en sväger vid och jag kunde efter detta styra min framtid efter egen önskan.

De blev slöjdskolan i Hedemora efter militärtjänstgöringen. Där blev jag bekant med en av förgrundsfigurerna inom det intensiva hembygdsarbetet i Dalarna, rådman Trotzig. Mellan honom och mig utvecklades senare ett mycket gott samarbete. Under Hedemora-tiden började jag cykla omkring i bygden – på upptäcktsfärd i det egna landskapet. Då kände jag nog för första gången "kallelsen" att lära andra människors seder och uppfattningar genom att lyssna.

...
Så fick jag brev hemifrån. Det var en kamrat som deltagit i en av våra studiecirklar på Sollerön och han föreslog att vi skulle söka till Brunnsvik. Det var svårt att komma in, men Karl-Erik Forsslund, som jag tidigare kände, hjälpte mig och min kamrat Öhman. Vi stannade på Brunnsvik 1915–16. Det var där fotograferandet började. Öhman och jag tjänade ihop lite slantar genom att fotografera kamraterna och sälja bilder. (Bygd och natur 1968, s 135–136)

Den nämnde Johan Öhman var en något äldre vän hemifrån. Det var han som lärde Karl Lärka de första handgreppen i fotograferingskonsten. Detta skedde redan innan de båda antogs till Brunnsviks folkhögskola utanför Ludvika.

Efter Brunnsvikstiden vände han tillbaka mot Mora, där han bl.a. deltog i byggandet av Zorns skapelse folkhögskolan Ske riol. Lärka ville därefter stanna och läsa vid hembygdens folkhögskola. Det gick emellertid inte och han återvände i stället till Brunnsvik för att delta i vinterkursen 1917.

Karl Lärka (till vänster) deltog som barn vid Sveriges första spelmannsstämman, som hölls 1906 i Gesunda utanför Mora. 1976 medverkade han vid en jubileumsstämman på samma plats. Lärka syns här tillsammans med Knis Karl Aronsson. Foto Gunnar Ternhag, i Dalarnas museum.

Redan vid denna tidpunkt hade intresset tänts för att med kameran föreviga människor och miljöer.

"Under uppehållet mellan de två Brunnsviksåren hade jag börjat cykla omkring och fotografera folk och natur. Karl-Erik Forsslund kom också och ville ha hjälp med bilder till sin bok 'Med Dalälven från källorna till havet'."

Karl Lärka fick således bli fotografisk medarbetare till den energiske brunnsvikaren Forsslund under skapandet av dennes märkliga dalabeskrivning. Och i böckerna finner man Lärkas många säkra fotografier sida vid sida med Forsslunds egna, något mera valhant tagna.

Bilder på beställning tog Lärka annars mycket sparsamt. Han vägrade bestämt att låta andra styra motivval. Gick han in i ett samarbete skedde detta för att han själv sympatiserade med företagets idéer. Hans kompanjonskap med Karl-Erik Forsslund är ett sådant exempel. Lärka ställde därut-

över sitt fotograferingskunnande i den grönskande hembygdsrörelsens tjänst. Han tillhörde den drivande kretsen på detta område i Dalarna. Dalarnas hembygdsförbund hade i honom en ivrig medlem, som bl.a. medverkade i förbundets undersökning av byn Finngruvan i Venjan 1919.

Ryktet om Karl Lärkas fotokonst ringlade snart ner till huvudstaden. Genom Forsslunds Dalälvs-böcker, via Anders Zorn eller någon annan persons förmedling fick utgivarna av det folkmusikaliska samlingsverket Svenska låtar kännedom om Lärkas kunnande.

Bakom insamlingen och publiceringen av det omfattande låtmaterialet stod formellt *Folkmusikkommissionen*, bildad vid det s.k. Första mötet för svensk folkkunskap, som ägde rum på Nordiska museet 1908. Drivande kraft fram till sin död 1921 var den skånske juristen och folkmusiksamlaren Nils Andersson. Vid hans frånfalle övertog Anderssons medarbetare Olof Anders-

son – ursprungligen frisör från Åhus – huvudsavaret. Och det var från denne senare Andersson Karl Lärka fick uppdraget att avbilda en rad framstående dalaspelmän.

Insamlingen till Svenska låtar skedde med enbart penna och notpapper. Notmaterialet var huvudsaken. Vissa data om spelmännen kastades ner mer eller mindre mellan notlinjerna. Att samtidigt fotodokumentera traditionsbärarna var det förmodligen ingen som tänkte på.

När materialet så småningom skulle komma ut av trycket, framkom önskemål om att även publicera spelmännen i bild. Man valde så långt det gick den enklaste lösningen. När spelmännen kallades till Skansen för spelmansstämmorna 1920 och 1927, passade Nordiska museets fotograferande tjänstemän – däribland Sune Ambrosiani – på att porträttera dem en och en. De flesta ställdes upp på samma ställe, nämligen framför Högloftet. Härigenom har vi en stor skara av landets mest kända låtspelare avbildade med sina instrument framför en av Skansens karaktärsbyggnader.

Alla spelmän i Svenska låtar kunde emellertid inte fångas på detta sätt. De flesta måste fotograferas i sin hemmiljö och det är här Karl Lärka kommer in. Inför utgivandet av de fyra daladelarna skulle Lärka på Folkmusikkommissionens uppdrag porträttera en rad kända och okända spelmän i övre Dalarna. Resultatet blev en samling spelmansfotografier, vars motsvarighet man får leta efter.

”Det var sedan Olof Andersson övertog insamlingsarbetet. Han kom med förslag om jag kunde hjälpa till och få några spelmän fotograferade. Eftersom jag var intresserad av det där själv ända sedan Gesundatiden, så tyckte jag det skulle bli intressant. Jag brukade ju ofta ligga ute med utrust-

ningen – och hästen med”, berättar Karl Lärka i en intervju över femtio år efteråt.

Han fick utav Olof Andersson en förteckning över de aktuella spelmännen och gavs förtroendet att på egen hand söka upp sina fotograferingsobjekt.

I en bevarad korrespondens från Karl Lärka till Olof Andersson har vi möjlighet att i detalj följa Lärkas vedermödor med spelmännen. Redan i det första brevet tar Lärka upp ett hela tiden återkommande tema: betalningen. Andersson och Folkmusikkommissionen såg förmodligen Lärkas arbete som näst intill ideellt, medan Lärka å sin sida var tvungen att söka upp minsta inkomst. ”Saken är den att jag skulle varit både intresserad och road av att få stå till tjänst. Men det där om ersättning tog jag aldrig på allvar, och själv har jag genom mitt eget insamlingsarbete ställt mig i svårigheter så att man äger ej rörelsefrihet som man skulle behövt” (1922-11-17).

Några av spelmännen fann Lärka på nära håll. Hösten 1922 fotograferade han först Ljuder Anders Ersson i moräbyn Gopshus – Anders Zorns favoritspelman. Han tog ett par rena porträttbilder på den äldre vävskedsmakaren och spelmannen. Karak-

De flesta delarna av Svenska låtar illustrerades med fotografier som togs på Skansen av Nordiska museets medarbetare. Här syns Nils Olofsson från Sjögestad i Östergötland. Foto i Nordiska museet.

Ljuder Anders Ersson (1832–1923) från Gopshus, Mora uppmärksammas av Anders Zorn, som hade sin skildningsateljé intill byn. Ljuder Anders slutade spela fiol ca 1850, men lockades av Zorn att börja igen 1905. Karl Lärka har här fångat spelmanen i dörröppningen till en bod. Märk de båda spånkorgarna i bakgrunden.

teristiskt nog passade Lärka samtidigt tillfället att dokumentera Ljuder Anders tillsammans med sonen E A Juhlin i dennes vävskedsverkstad. Och detta trots att Lärka på förhand visste att detta inte var bilder för Svenska låtar. "Det var roligt att få med lite omkring gubbarna, inte bara de själva och deras instrument", formulerar han det efteråt.

Den 13 november fotograferade han den välkände Gössa Anders Andersson i dennes hem i Viborg, Orsa – en tur på endast några få mil.

I mars 1923 sände han Andersson en rad bilder på Lars Åhs, som tagits sommaren

innan. Åhs tillhörde även han de tongivande inom hembygdsrörelsen och var väl bekant med Lärka. Han fotograferades på trappan till ett av husen på Älvdalens hembygdsgård Rots skans. "Mig tycks som åtminstone någondera av dom där han sitter utanför dörren skulle gå an. Det är så älvdalskt alltsammans med knutar och knotigt", skriver Lärka (1923-03-08).

Långt senare rekapitulerar Karl Lärka mötet med Lars Åhs – "fri-fräsaren och spelmanen som ingen annan":

Det var en vacker sommarkväll på "Skansen" då bilderna togs. Åhs hade spelat sig varm. Han

Det var i samband med tagningen av denna bild Lars Åhs fick höra Olmorts Olof Svensson, Särna (1855–1952) spela Särna brudmarsch. Foto i Dalarnas museum.

Lars Åhs (1872–1930) från Älvdalen var folkskollärare, under många år verksam i Blyberg. Åhs var spelman, men även hembygdsvårdare och upptecknare av folkmusik.

Ljuder Anders Ers-son och sonen Erik Juhlin, fotograferade i vävskedsverkstaden. Tillverkning av vävskedar är det traditionella hantverket i Oxberg och Gopshus.

kunde både "rosa" och "risa" som ingen annan! Så började han berätta om ett av sina märkligare spelmansminnen – en spelman från de stora vidderna i norr, fjällstormarnas och vargtjutets och de starka männens Särna. Han hade velat lära dessa låtar så ursprungligt som möjligt. Därför hade han följt den gamle spelmannen ut i skogen och ostördheten, och där hade han låtit den gamle ta plats, stödd med ryggen mot en gammal fura – och där hade han fått både hans låtar och hans bild – sådan han kunde visa den även från Forsslunds Särnabok. Det var en hel upplevelse att höra Åhs på sitt sätt levandegöra den gamle Särnaspelmannen! Han var rent rörd över som han uppfattade den gamla brudmarschen – och nu också arg över hur denna redan då av somliga spelades på ett alltför "utslätat" sätt, mente Åhs.

– Nej – här var det de stora viddernas, Särnafjällens och vargtjutet och all den hårda strävan detta bjuder människan – men ej bara detta, då solen bryter igenom, då och då, blir allt så sprittande, sprundlande glatt, i synnerhet mot bakgrunden av det han nyss tolkat i ylande breda stråkdrag.

Och då Åhs vill liksom samla sig till en sammanfattande tolkning av brudlåten i fråga och dess stolta, vackra klanger gör han det i följande minnesvärda ord: "Dä här ä en bön till Gud – inte om nån hjälp – utan bara om litä erkännande". (Skansvakten 1955, s 30.)

Den spelman Åhs hade fångat med kameran och minnet var Olmorts Olof Olsson,

Detta uttrycksfulla foto av Pål Karl Persson (1857–1936) och hans hustru byggdes till stor del upp av Pål Karl själv. Pål Karl ville avbildas tillsammans med hustrun, då de tidigare aldrig fotograferats ihop. Den egenhändigt tillverkade fiolen placerades med botten mot kameran, eftersom Pål Karl var särskilt stolt över detta stycke.

kallad Spaken. Låten var den välkända Särna brudmarsch. Berättelsen säger en hel del om Karl Lärkas iakttagelseförmåga och värdering av personlighet.

Med Lars Åhs som kontaktman fotograferade Lärka på sensommaren 1923 ett antal spelmän i Älvdalen. Åhs bostad i Blyberg utgjorde bas för upprepade utflykter till de olika älvdalsbyarna.

Åhs själv skulle först och främst porträtteras, men han "hade sin dräkt i Upsala, så att jag kom ej åt att fotografera honom i älvdalsdräkt, och som civil gör han sig inte. Tror att någon av de foton som redan äro skickade annars ska göra sig" (1923-08-10).

"Åhs är svår att fotografera så att det inte verkar uppställt", meddelar Lärka. Berodde det i så fall på Åhs eget fotokunnande och hans poseringsvana till följd av hans smått legendariska böjelse att förevisa sig själv med hjälp av självutlösare?

Evertsberg var – och är fortfarande – en by med många goda spelmän. Där skulle Lärka fotografera Sven Anders Svensson och Pål Karl Persson. Porträttören stötte genast på patrull: "Sven Anders sade så bestämt ifrån, att jag måtte respektera honom. Men så talade jag med en Oskar Persson från byn, vilken lyckades bättre, och var dit och tog ett blixtljus av gubben".

*Haga Olof Persson
(1863–1933) från
Västra Fors i Malung
hade ingen socken-
dräkt, varför Karl
Lärka lånade en i
byn åt spelmannen.*

Pål Karl Persson i Evertsberg var lagg-kärlstillverkare. Här har Karl Lärka fångat honom i arbete – i samma rum som föregående bild på spelmannen.

"Pål Karl hade smitit iväg till Venjan på morgon bittida och skulle ej vara tillbaka förr än om ett par dar. Då jag visste att han inte lät sig fotograferas av nämnda Oskar P., så fann jag för gott att göra en andra resa från Älvdalen upp till Evb och lyckades då få honom medgörlig och intresserad. Han är ju byns förhatade figur, men jag tyckte att han också var byns intressantaste dito. Jag tog ett blixtljus på kvällen då jag kom dit. Hoppades få ta honom i samma ställning på dagen. Han gjorde sig så bra i ylletröjan med de grova mönstren. Men han bestämde själv hur han skulle vara och jag fick ta honom bara som det gavs. Han ville visa den fina baksidan på fiolen, den han gjort själv, och sen skulle gumman vara med, för dom var aldrig förut fotograferade." Resultatet av Lärkas ansträngningar med Pål Karl blev en smått fantastisk bildserie. Sällan såg man sådan uttrycksfullhet i ett spelmansfoto!

I Älvdalen fotograferades även Lars Orre och Dieg Anders Lundin. Besöken hos de båda spelmännen kommenteras i brevmaterial, där Lärka särskilt tar upp deras klädsel: "Lars Orre ser väl ännu civiliserad ut, men nämner man att han är byns

skräddare, så ursäktas det ju honom. Lundin var en så fin och medgörlig typ. Han ville nog gjort sig fin han också, men vi kom sams om att det var bäst att se ut som en kar, och sen tog vi kortet som han gick och stod." Anteckningen ger en vink om vilken vikt Lärka lade vid klädseln och hur medvetet han lade upp sitt fotograferande. Den nutida betraktaren bör därutöver påminna sig om de tekniska förutsättningarna. Antalet plåtar per objekt var inte många, vanligen en eller ett par, och möjlighet till återbesök fanns knappast. Förarbetet var därför mycket viktigt.

I november 1923 var det dags för detta uppdrags stora äventyr, en färd från Sollerön till Transtrand och därefter nedströms Västerdalälven till Mockfjärd. Färden hem skulle gå över Leksand.

Lärka reste med häst och släde. Både bladfilms- och glasnegativskameran packades med, liksom utrustning för framkallning och kopiering. Lärka ville så fort som möjligt se de färdiga bilderna för att omedelbart sända dem till den ivrigt väntande Olof Andersson.

Hans omgivning var skeptisk till resan: "Det är klart, det var väl vågat att ge sig ut så där. Det hade sina äventyrligheter. Utav gammalt har ju folk varit vana att få färdas så där med häst och jag tänkte det skulle gå för mig lika bra som det har gått för sig förut. Fast det var många som tyckte det var lite för vågat", säger Lärka långt senare.

"En så äkta typ – det är något vemodigt och känslösamt som lyssnade han till Strömkarlen själv", skrev Karl Lärka om transtrandsspelmannen Omas Ludvig Larsson. Omas Ludvig hade lärt sina låtar efter morfadern Omas Per, en av de mest kända spelmännen i övre Västerdalarna.

Karl Lärka tog ännu en bild på Omas Ludvig, utöver den på föregående sida. Men "den lyckades ej – den verkar mycket vardagligare och råare".

Den skrala ekonomin plågade Lärka. Vid sidan av fotograferandet var han verksam som föreläsare – med den magra men ändå ersättning detta gav. För fotografierna till Svenska låtar erhöll Karl Lärka droppvis medel från Folkmusikkommissionens mecenat, affärsmannen och politikern Hjalmar Wijk. Men den pekuniära belöningen stod knappast i relation till arbetsinsatsen och betalades ut först efter påstötning från fotografen. Den förestående långfärden var tidskrävande och man förstår gärna Lärkas oro för pengarna.

Lärka tog sig först till Malung för att söka upp Haga Olof Persson i Västra Fors, men han "var just på väg till skogs – ända till Rörbäcksnäs – så jag for upp och tog en plåt i snövädret – ett blixtljus misslyckades alldeles. Sen då jag för ner från Transtrand träffades vi av en händelse, och då gjorde vi

oss tid att låna en malungsdräkt och fotograferade så gott vi kunde i dåligt ljus" (1923-12-20).

Klädselfrågorna återkom snart: "I Lima och Transtrand fanns ingen som hade sockendräkten. Olers Olof var ju en rätt så fin kar – Laurentius däremot fick jag lov att ta i förbifarten om kvällen – han var i skogen om dagarna".

Utöver limakarlarna Olers Olof Olsson och Skommar Laurentius Larsson besökte han i norra Västerdalarna även transtrandsspelmannen Omas Per Nilsson och dennes sonson Omas Ludvig Larsson. Lärka fastnade särskilt för den sistnämnde. Han var enligt fotografen "en så äkta typ – det är något vemodigt och känslosamt, som lyssnade han till Strömkarlen själv. Tog fler plåtar bara för att lyckas få fram något av det där. Han satt i vanligt fönsterljus. Kortet vi tog hos morfadern tycker jag ej lyckades – det verkar mycket vardagligare och råare." Ännu ett bevis för Lärkas medvetna bilduppgyggnad!

I Floda sökte Lärka förgäves efter Olof Tillman. "Han var i skogsarbete och var ej heller att vänta hem", meddelas till uppdragsgivarna. Nedre Västerdalarnas andre storspelman vid denna tid, Anders Frisell i Mockfjärd, lyckades Lärka däremot träffa. Men tillfället var inte det allra bästa. "Man ser av bilden att han var nog lite omanad själv. Men jag hade ingenting annat att göra än att ta en bild allteftersom det föll sig".

Efter besöket hos Frisell råkade Lärka och hans häst i svårigheter. Episoden belyser vilka problem det ovanliga ekipaget kunde ställas inför. Lärka berättar med över femtio års perspektiv: "När jag kom neråt Mockfjärdshället på kvällen, då var det så att det fanns bygder där dom liksom satt sig i sinnet att inte släppa in någon. Jag insåg snart att det var hopplöst att komma in och få nattfoder åt hästen eller någonting. Dom höll på att stänga en butik på kvällen. Då gick jag in och köpte ett kilo bitsocker och kastade ner det i skrindbotten och lät hästen sätta i sig det. Sedan morskade han upp sig och travade ända ner till Gagnef och gästgivaregården där. Jag

En känd bild av Olof Tillman (1878–1962), Dala-Floda. Tillman klädde upp sig i bästa sockenkläder, trots vintervardagen. Lärka satte som han brukade objektet så nära det inströmmande dagsljuset som möjligt.

ringde dit och fick ta in där på kvällen, både jag och hästen fick vila.”

Lärka kommenterar händelsen överslätande: ”Det är sådant man får räkna med, när man ligger ute så där. Annars gick det bra hela tiden. Träffade folk som man fick komma in till på det gamla viset. Man fick ligga över i någon bondgård och dom tog hand om hästen.”

Västerdalsresan avslutades strax före jul 1923. Redan under följande januarimånad återvände Lärka till Dala-Floda och Mockfjärd för att besöka Olof Tillman och ännu en gång Anders Frisell. Nu var båda hemma. Han passade samtidigt på att ta en serie på kyrkvaktaren och hornblåsaren Gädd Lars Olsson, trots att denne inte blivit uppmärksammas för Svenska låtar. Att Lärka här sammanstrålade med en person som fängslade honom berättar bilderna tydligt om.

Olof Andersson och Folkmusikkommis- sionen ville även att Karl Lärka skulle fotografera en del spelmän i Boda och Envi- ken. Av brevväxlingen att döma såg Lärka inte lika ivrigt på denna uppgift. Den dryga Västerdalsresan dröjde kvar i minnet. Den var dyr, ”mäst därför att jag också fick häs- ten ofärdig och måste låta den stå i Insjön tills fram på vintern”. (1924-04-16).

Men Karl Lärka var trots allt tjänstvil- lig: ”Om det låter vänta på sig, så kunde jag ju cykla till Boda och Enviken i vår”.

Resan blev av först på nyåret 1925. Lär- ka var orolig för att bilderna skulle komma för sent, men meddelar Andersson att ”det är så vanskligt att ge sig ut på dylika ären- den – så ovisst om man träffar dem – eller hur man träffar dem” (1925-01-07).

I Boda avbildade han Olof Furubom och Jonas Hedin, i Enviken Vilhelm Hedlund. Någon bild av Hedlund kom dock aldrig att publiceras i Svenska låtar. Och med denna

En mästerlig tagning av den märklige hornblåsaren Gädd Lars Olsson (1850–1925), Mockfjärd. Det mjuka ljuset från fönstret ger en nästan drömsk stämning. Gädd Lars placerar hornet på gammalt ma- nér i mungipan. Märk ringen i höger öra!

serie var Karl Lärkas uppdrag för Folkmu- sikkommisjonen avslutat.

I det sista bevarade brevet till Olof An- dersson skriver Lärka blygsamt: ”Skulle velat skaffa mig Svenska låtar, men tänkte vid tillfälle tala mer Er om saken, ifall jag kunde göra upp så att jag finge stå till tjänst med kameran i stället”. Man kan tycka att uppdragsgivarna dåligt förstod Lärkas arbete, när man inte ens sände ho- nom prov på det färdiga resultatet! Att Lärkas namn inte nämns i de fyra häftena skvallrar heller inte om någon större upp- skattning, även om utelämnade av foto- grafens namn var nära nog kutym. (Inte ens i de två nytryck av Svenska låtars da-

”Vintermössan på inomhus, självklart det var så kallt”, säger Karl Lärka, när han betraktar sin bild av Vilhelm Hedlund (1868–1946), Enviken.

ladelar, som utgivits under senare år, har man uppmärksammat Lärkas insats.)

Som framgår av fotografierna till denna uppsats, blev resultatet av Karl Lärkas arbete för Svenska låtar en makalös samling spelmansporträtt. Lärka lade i bilderna all sin känsla för bondekulturen, sin människokunskap och sin konstnärliga skaparkraft. Ändå är det helt och hållet fotoobjekten som träder fram inför betraktaren – vilket förmodligen Lärka avsåg. Lärka som fotograf ville registrera sanningen, men samtidigt förmedla något av sin egen djupt kända vördnad inför hembygdens livsinnehåll.

Summary

Karl Lärka's Portraits of Folk-Musicians

Karl Lärka (b. 1892) from Mora in Dalarna was a farmer but is known, above all, for the devoted work he put in for the local arts-and-crafts movement. In his early years he documented assiduously his home country with the aid of his camera. These pictures preserve from oblivion what was left of a very old peasant culture in Dalarna.

When, in 1922, a big work of folk-music, *Svenska låtar* (Swedish Tunes), was to be

Källor och litteratur

Otryckta

Dalarnas museum, Falun. Inspelad intervju med Karl Lärka 1974-05-29

Mora bygdarkiv, Mora. Lärkasamlingen *Musikmuseet, Stockholm*. Folkmusikkommissionens samling

Tryckta

Andersson, Nils, Svenska låtar. Dalarna 1–4. Sthlm 1922–1925. Nytryck 1972 samt 1977.

Engström, R., "Fäder och fäderneärv". Lärka-expo i Stockholm, i Bygd och natur 1968

Lärka, K., Karl Lärkas Dalarna. Red. av Karl Lärka och Sune Jonsson. Sthlm 1974

– Till minnet av en gammal älvdalsspelman och lärare, i Skansvaktens 1955.

published, Karl Lärka was entrusted with the task of photographing a number of folk-musicians in Dalarna. He made several journeys to call on them in their homes. The result was a collection of portraits, in which the personalities and milieus of the musicians stand out in great clarity.

These photos were taken in 1922–25 and were published in the same year.